

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

Подібний вид зайнятості зумовив початок кризи в Україні, під час якої значна частина працівників змушені були залишати офіси і переходити на віддалений режим роботи. Отже, тенденція віддаленої праці або так званого «фрілансу» сьогодні вже не викликає здивувань, а вітчизняні спеціалісти активно співпрацюють із замовниками їхніх послуг з інших країн. Іншою причиною такого стрімкого розвитку віддаленої праці стало те, що ринок замовлень в Україні відносно невеликий, а потенціал українських фахівців (програмістів, дизайнерів та ін..) дуже високий. Багато підприємців успішно працюють через Інтернет, стабільно забезпечуючи собі високий рівень доходів ніколи віч-на-віч не зустрічаючись зі своїми роботодавцями.

До інших чинників виникнення креативних просторів в Україні і у світі можемо віднести також [3]:

- зміну структури зайнятості
- розширення переліку «вільних професій»
- особливість міського способу життя
- прагнення до міжособистісної комунікації
- розвиток інформаційних технологій.

Сьогодні дедалі більше підприємств переводять свій бізнес у віртуальний простір, тому розвиток креативних просторів як в Україні, так і в світі останніми роками набуває дедалі більшої популярності, а кількість їх користувачів зростає. Як зазначалося вище, найбільш відомими типами креативних просторів є коворкінги, бізнес-інкубатори, антикафе та навчальні центри.

Список літературних джерел

1. Christian Fuchs. *Internet and Society: Social Theory in the Information Age*. – New York: Routledge, 2008. - 408 p.
2. Nico Stehr. *A World Made of Knowledge*. Lecture at the Conference «New Knowledge and New Consciousness in the Era of the Knowledge Society», Budapest, January 31st 2002
3. Економіка креативних просторів // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://rawillion.com/uk/ekonomika-kreativnih-prostoriv/>
4. Coworking Europe 2014// [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://prezi.com/epoe0ogs-wzq/coworking-europe-2014/>

Кончин В.І., к.е.н., доц.
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ТИПОЛОГІЯ РЕГІОНІВ В ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ТА ВИБІР КРАЇНАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ І ДОБРОБУТУ

В умовах міжнародної економічної інтеграції країн з різним рівнем розвитку актуальною проблемою є дослідження якісних характеристик їх економік на регіональному рівні та виявлення потенціалу забезпечення економічного зростання й підвищення добробуту.

Важливими методологічними напрямками розкриття цієї проблеми є формулювання типології регіонів за економічним та технологічним розвитком в глобальному просторі, за

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

ступенем їх міжнародної відкритості та участі в процесах інтернаціоналізації (транснаціоналізації) виробництва, а також вибір моделі економічного зростання та підвищення добробуту для кожного з окреслених типів регіонів. Розроблена методологія вимагає пошук необхідного емпіричного інструментарію, за допомогою якого можна пояснити економічний стан та шлях розвитку регіонів в міжнародному інтеграційному економічному просторі.

Методологія

Для визначення різних економічних та технологічних типів регіонів країн на глобальному рівні ми пропонуємо загальновідому класифікацію економік згідно з Індексом глобальної конкурентоспроможності Світового економічного форуму. Слід виділити три економічні та технологічні типи регіонів: 1) регіони з факторними економіками; 2) регіони, зорієнтовані на ефективність; 3) регіони, зорієнтовані на інновації.

Крім цього, для посилення типології регіонів слід взяти до уваги характеристики регіонів-центрів та регіонів-периферій згідно з постулатами неокласичної моделі «Центр-Периферія» Пола Кругмана.

Для пояснення місця регіонів в системі координат економічного розвитку (ВРП на особу) та темпів економічного зростання (приріст ВРП) доцільно взяти на озброєння три теоретичні концепції економічного зростання: 1) традиційну неокласичну модель екзогенного зростання Роберта Солоу [1]; 2) модифіковану неокласичну модель Солоу [2,3,4,5] з врахуванням параметрів економічної інтеграції в контексті реалізації країнами міжнародних регіональних торговельних угод вищого типу (поглиблені зони вільної торгівлі – Economic Partnership/ FTA+/Economic Integration Area (EIA), які передбачають свободу міжнародного руху товарів, послуг та капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій; повноцінно оформлені митні союзи зі свободою міжнародного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили; спільні ринки мінус (економічні простори з чотирма свободами міжнародного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили без митного союзу). Дана модель передбачає міжнародний трансфер технологій через прямі іноземні інвестиції з розвинутих регіонів, які досягли стаціонарного стану, в менш розвинуті регіони, що інтегруються і перетворюються з доінтеграційних периферій (факторорієнтованих економік) в регіони з економіками, зорієнтованими на ефективність; 3) модель ендегенного економічного зростання Пола Ромера [6], яка пояснює в сучасному глобальному просторі інноваційно-інвестиційний сценарій розвитку виключно розвинутих регіонів, зорієнтованих на інновації.

Отже, синтезуючи вищеописані концептуальні положення, ми виділяємо чотири економічних та технологічних типи регіонів в глобальній економічній системі:

1) Низькорозвинуті регіони-периферії – доінтеграційні напівзакриті економічні регіони з ВРП на особу до 20000 дол. США, які є складовими національних держав. Вони розвиваються в своїх адміністративно-територіальних межах, а їх економічні суб'єкти частково використовують вигоди міжнародного поділу праці у формах експортно-імпоротної діяльності, організації спільних підприємств, не вмонтованих в глобальні ланцюги доданої вартості, та мають потребу в зовнішніх боргових фінансових/кредитних ресурсах. Для цих регіонів характерним є розвиток ресурсних виробництв первинного сектору, сталий ефект від масштабу через екстенсивні технології цих виробництв, немобільна на міжнародному рівні робоча сила, яка не має зв'язку з транснаціональними технологіями переробного промислового виробництва диференційованих товарів. Для цих регіонів притаманна олігополія як домінуючий тип конкуренції та значні бар'єри на вхід. Дані регіони можуть

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

мати традиційні неінтегровані технології переробного виробництва (за Кругманом володіють «специфічним фактором»), результатом яких є виробництво квазідиференційованих товарів споживчого та промислового призначення, що користуються попитом на внутрішньому ринку. Прототипи кейнсіанських моделей підтримки такого вітчизняного виробництва ведуть до неоптимального розподілу капіталу та до марнотратства і без того обмежених фінансових ресурсів. Суспільство зіштовхується зі значними транзакційними витратами та рентою держави як «стаціонарного бандита». Ці регіони можуть характеризуватися одночасно високою нормою споживчого імпорту, що підкріплений нарощуванням зовнішніх корпоративних чи державних запозичень на міжнародних фінансових ринках. Вказані характеристики добробуту та споживчого попиту для такого типу регіонів розглядаються поза проблемою «голландської хвороби» (надлишок енергетичних ресурсів) та поза системою розподілу доходів в рамках кривої Лоренца, обумовленою суспільним ладом.

Досягаючи граничної ефективності традиційного основного капіталу за низької інвестиційної свободи на міжнародному рівні в реальному секторі, дані низькорозвинуті регіони можуть дійти до свого стаціонарного стану, що виражатиметься в зниженні продуктивності праці, в нульових темпах зростання або реальному економічному спаді внаслідок вирування інфляції. Об'єктивною необхідністю для покращення економічного стану їх економічних систем стає формування якісно нових інституцій за взірцем ліберальних суспільств, виробнича транснаціоналізація та міжнародна економічна інтеграція з більш розвинутими регіонами.

2) Низькорозвинуті регіони-центри, які зорієнтовані на ефективність – це інтегровані в глобальний простір регіони з ВРП на особу до 20000-25000 дол. США, які характеризуються технологічною готовністю (pillar of GCI Index «Technological Readiness») за рахунок міжнародного трансферу технологій та прямих іноземних інвестицій. Ці економічні регіони розвиваються переважно на основі участі країн в регіональних торговельних угодах вищого рівня (Regional Trade Agreements) за принципами СОТ. В процесі інтернаціоналізації та транснаціоналізації ці регіони переходять в систему монополістичної конкуренції – диференціації товарів і споживчих преференцій (pillar of GCI Index «Market Size») та створюють платформу для прояву продуктивного використання факторів виробництва і ефективного функціонування товарного, фінансового ринків та ринку праці. Ці регіони характеризуються високими темпами зростання продуктивності праці та на цій основі заробітних плат. Зростання прямих іноземних інвестицій прередусім в реальному секторі веде до акумуляції капіталу і зниження процентних ставок. Дані регіони генерують високі темпи економічного зростання і здатні збільшувати регіональний добробут (ВРП на особу). Робоча сила цих регіонів стає потенційно мобільною на міжнародному рівні в міру освоєння нею технологічних форматів транснаціоналізованого виробництва та підвищення кваліфікації за міжнародними стандартами під дією прямих іноземних інвестицій.

3) Високорозвинуті регіони-центри зі стаціонарним станом – це регіони з високим добробутом (ВРП понад 20000-25000 дол. США), які характеризуються високим рівнем технологічної оснащеності та усіма характеристиками світу монополістичної конкуренції. Ці регіони представлені транснаціональними схемами промислового виробництва, добре розвинутими ринковими інституціями, високим фінансовим та соціальним потенціалом. Ці регіони знаходяться на кращих точках кривої досвіду організації промислового виробництва та бізнесу в цілому. Проблемою для багатьох таких економічних регіонів є досягнення ними стаціонарного стану, коли економіка регіону перестає забезпечувати економічне зростання та на цій основі приріст заощаджень як індикатора зростання добробуту. За умов подальшого

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

зростання капіталу при недостатньому рості робочої сили в існуючому технологічному укладі, а також при недостатньому НТП знижується ефективність (продуктивність) капіталу згідно з законом спадної віддачі від кожної додатково залученої одиниці капіталу (Y/K) в економічну систему. Це призводить до перенасичення капіталом економіки, що виражається в зайвій (неефективній) капіталізації економічної системи (K/L) при відсутності росту продуктивності праці (Y/L) при даному технологічному укладі стаціонарного регіону. Подальше нагромадження капіталу виходить за межі матеріального виробництва. Все це об'єктивно демонструє природну неможливість підвищувати заробітні плати (w) в реальному секторі. Дефіцит робочої сили при зростанні капіталу не дає можливості запроваджувати його нагромаджену частину в процес товарного виробництва та розширювати його обсяги і зрештою збут. Перегрів капіталом економічної системи призводить в довгостроковому періоді до інфляції, а потім до економічної рецесії регіону. Для пом'якшення умов стаціонарного стану високорозвинуті регіони, керуючись положеннями модифікованої неокласичної моделі Солоу, повинні на основі інтенсифікації процесів міжнародної економічної інтеграції експортувати надлишковий реальний капітал в низькорозвинуті регіони, зорієнтовані на ефективність, передусім у вигляді прямих іноземних інвестицій, або альтернативно посилити міжнародну мобільність робочої сили та імміграційні потоки з цих регіонів і розширити внутрішнє виробництво та споживчий ринок на своїй території. Такі високорозвинуті стаціонарні регіони в міру об'єктивних причин або через вибір ними моделі економічного росту на основі міжнародної інтеграційної експансії не здатні/або не мають бажання інтенсивно докладати своїх зусиль до реалізації ендогенної моделі економічного зростання Пола Ромера – посилено фінансувати НДДКР в системі малого і середнього бізнесу та генерувати інновації з метою виходу на нову технологічну хвилю, тобто в площину потенційного зростання загальної факторної продуктивності. Якщо проблема стаціонарного стану не вирішується за допомогою жодної з моделей економічного зростання, то високорозвинуті регіони з нульовими темпами росту зіштовхнуться з глибокою кризою перенасичення капіталом. Для відновлення рівноваги вони вимушені будуть демонтувати частину своїх соціальних стандартів, штучно базованих на надлишку нефективного (за Фрідріхом фон Хаєком неякісного) капіталу, а отже, збідніти.

4) Регіони-центри, зорієнтовані на інновації – це високорозвинуті регіони, які з огляду на достатні фінансові, економічні та технологічні можливості здатні та бажають генерувати інновації і беруть на озброєння модель ендогенного зростання Пола Ромера. Фінансування НДДКР здійснюють як самі компанії, так і застосовуються механізми та інструменти активної інноваційно-промислової політики на національному/наднаціональному та регіональному/локальному рівнях, які направлені на підтримку суб'єктів малого та середнього бізнесу, здатних сформувати нові наукомісткі сектори та виробництва, що виведуть регіон на нову технологічну хвилю і будуть генерувати економічне зростання і добробут.

Беручи до уваги представлену типологію економічних регіонів, необхідно вказати, що існують такі напрями регіональної трансформації, яку можна представити квадрантами в двовимірній системі координат ВРП на особу до темпів приросту ВРП:

– Низькорозвинуті регіони-периферії, зорієнтовані на свою факторну забезпеченість (квадрант III) здатні трансформуватися у низькорозвинуті регіони-центри, зорієнтовані на ефективність (квадрант IV) внаслідок лібералізації економічного життя, що відобразиться в зміні складових індексу економічної свободи (The Heritage Foundation Economic Freedom Index), а також з огляду на реалізацію підписаної між країнами, що інтегруються такої

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

регіональної торговельної угоди за принципами СОТ, атрибутом якої має бути обов'язково свобода міжнародного руху капіталу в реальному секторі.

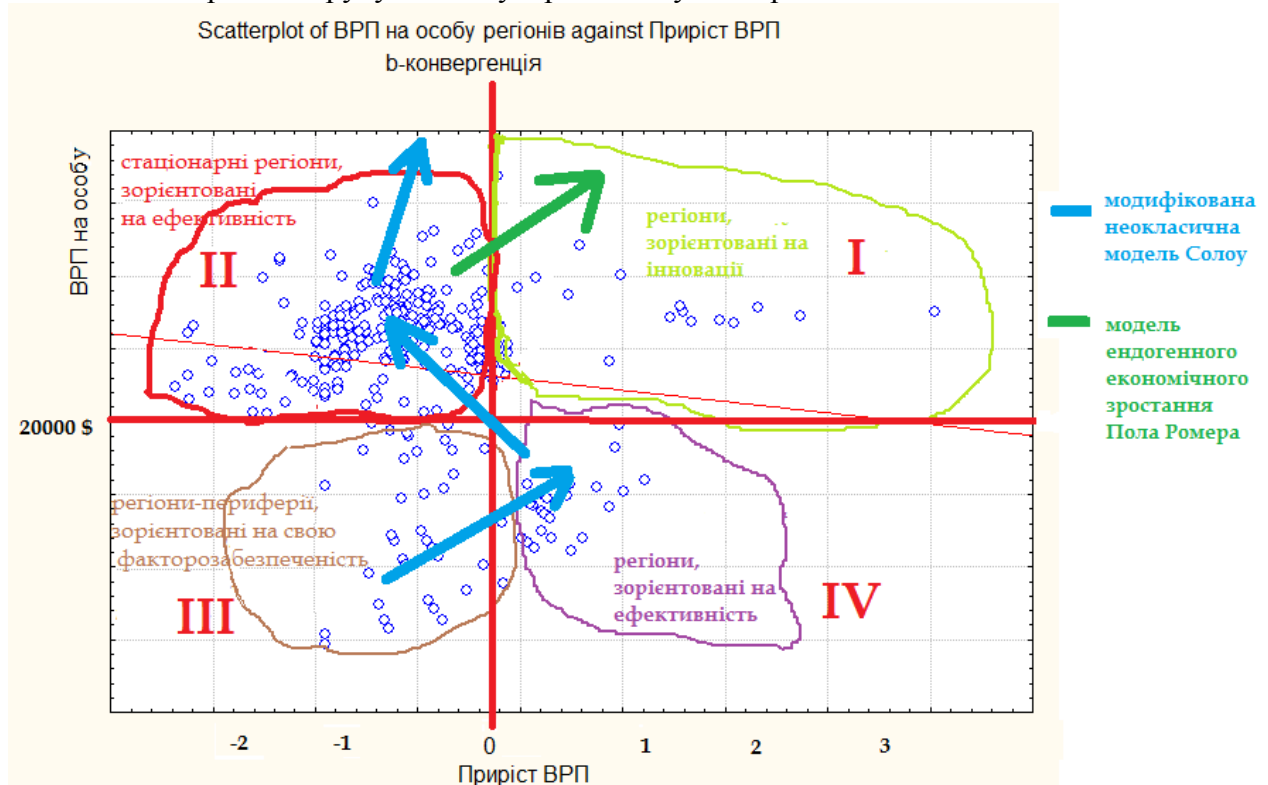

Рис.1. Типологія регіонів за економічними та технологічними характеристиками в сучасному глобальному просторі.

–Низькорозвинуті регіони-центри, зорієнтовані на ефективність (квадрант IV), інтегруючись з високорозвинутими регіонами-центрами, зорієнтованими на ефективність (квадрант II) та транснаціоналізуючи промислове виробництво, здатні трансформувати олігопольну економічну систему в систему монополістичної конкуренції (monopolistic competition) з перейняттям атрибутів виробництва та збуту диференційованих товарів з вищою доданою вартістю. Відбуватиметься культивування суспільства підприємця («заводського середнього класу») та суспільства споживача. На цій основі досягатимуться вищі темпи економічного зростання та добробуту.

Водночас розвинуті регіони-центри на основі економічної взаємодії з менш розвинутими регіонами-центрами, зорієнтованими на ефективність, через забезпечення процесів вертикальної виробничої інтеграції здатні експортувати надлишковий капітал і отримувати від цього доходи, частину яких будуть репатріювати і розподіляти в своїх суспільствах, збільшуючи добробут (валовий регіональний дохід – ВРД на особу) в умовах нульового (стаціонарного) зростання на своїй економічній території (приріст ВРП – const).

–Певні високорозвинуті регіони-центри (квадрант II) здатні трансформуватися в регіони-центри (квадрант I), які ставатимуть флагманами продукування інновацій і економічного зростання (темів приросту ВРП) та будуть виходити зі стаціонарного стану, показуючи приклад іншим регіонам у квадранті II. (Див. рис. 1)

Емпіричний інструментарій

В якості емпіричного інструментарію для виявлення місця економічних регіонів за квадрантами I-IV можуть слугувати елементи методик вимірювання процесу економічної

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

конвергенції. З одного боку, важливим результатом застосування методик оцінки конвергенції є оцінка наявності або відсутності (досягнення стаціонарного стану) абсолютної або умовної конвергенції чи навіть і наявності дивергенції взятих для аналізу регіонів. З іншого боку (що стає важливим для розкриття нашої проблеми), при застосуванні тої чи іншої методики вимірювання β -, δ - чи γ -конвергенції регіонів можна знайти розкид в двовимірній системі координат значень взаємозв'язку параметрів добробуту та економічного зростання. Саме така оцінка дає можливість продемонструвати приналежність того чи іншого регіону до певного економічного та технологічного типу за чотирма квадрантами представленої вище методології, а також з'ясувати через динамічний аналіз, чи відбувається трансформація цих типів регіонів в контексті реалізації ними різнопланових моделей економічного зростання та добробуту – інтеграційної моделі екзогенного зростання Солоу чи моделі ендегенного зростання Ромера.

1. Абсолютна конвергенція як результат (стаціонарний стан) передбачає, що регіони з тими самими обсягами нагромадженого капіталу, однакоvim зростанням населення і тією ж виробничою функцією досягають того ж рівня валового регіонального продукту на душу населення (GRP per capita) в стаціонарному стані, який вже описується вирівняним рівнем приростів валового регіонального продукту (GRP growth, %) регіонів, що прямують до нуля. Економічна конвергенція як процес передбачає, що регіони мають і проявляють здатність поступово зближуватися (прямувати до абсолютної конвергенції) на основі відмінностей в ВРП на особу, які першопочатково впливають з відмінних рівнів нагромадженого капіталу на одиницю ефективної (продуктивної) праці. В процесі зближення до настання кінцевої точки конвергенції стаціонарні регіони мають відмінні між собою рівні капіталоозброєності, рівні продуктивності праці, відмінні відношення зарплат до процентних ставок тощо. Розвинуті регіони мають низькі (або нульові) темпи економічного зростання, в той час як менш розвинуті регіони характеризуються вищими темпами економічного зростання. В момент досягнення абстрактно-ідеальної кінцевої точки зближення регіони вирівнюються за усіма вищевказаними параметрами і колись нерозвинуті регіони тепер теж виявляють стаціонарний стан.

2. Умовна конвергенція передбачає, що економічні регіони можуть перебувати в різних (своїх власних) стаціонарних станах. Це означає, що додаткові параметри, крім тих, що описують абсолютну конвергенцію, здатні описувати стаціонарний стан окремих регіонів, але можуть відрізнятися в різних регіонах. Отже, відмінні між собою регіони будуть досягати відмінних рівнів ВРП на особу в стійкому стані, який визначається параметрами абсолютної конвергенції. В. Баумоль [7] визначив цей феномен як клуби, що знаходяться у процесі конвергенції (convergence clubs) як частину дослідження, що підтвердили існування умовної конвергенції. Такі клуби конвергенції, які сформовані регіонами зі стаціонарними станами, здатні зрештою приводити до зростання ВРП на особу, який потім зводиться до загального середнього доходу у групі клубів. [8] Даний концепт дуже добре пояснює принципи реалізації регіональної інтеграції ЄС на сучасному етапі.

Як було показано Р. Барро та Х. Сала- і-Мартіном (1995) [9], процес економічної конвергенції **як процесу** в неокласичній моделі можна відобразити формулою:

$$\left(\frac{1}{T}\right)\log\left(\frac{Y_{iT}}{Y_{i0}}\right) = \alpha + \beta\log(Y_{i0}) + \varepsilon_{iT},$$

де i – індекси економік країн чи регіонів;

Y_{iT}/Y_{i0} – приріст ВРП

Y_{i0} – ВРП на особу;

0 і T – відповідно попередній та наступний за ним роки;

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

α – Intercept (Const) – не внесені у модель чинники, але які можуть визначати зв'язок. Модель абсолютної конвергенції абстрагується від параметру α як такого.

ε – стандартна помилка

Отже, в загальному, існування абсолютної β -конвергенції вимірюють, регресуючи приріст ВРП економік регіонів із значеннями їх початкового рівня ВРП на особу. Якщо $\beta < 0$ та ε статистично значимою, то можна зробити висновок про наявність β -конвергенції; якщо ж навпаки, $\beta > 0$ і ε значущим, то це є свідченням β -дивергенції.

Методика обчислення умовної конвергенції являє собою теж регресійне рівняння з розширенням його детермінантою, яка описує інші чинники, які здатні впливати на тест існування чи відсутності абсолютної β -конвергенції.

$$\ln(\Delta y_{i,t}) = \alpha + \beta \ln(y_{i,t-1}) + \gamma Z_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad ,$$

де $Z_{i,t}$ – це інші фактори, які здатні забезпечувати економічне зростання; Якщо значення γ зведено до 0, розглядається абсолютна конвергенція за умов від'ємного та значущого коефіцієнту β . [10,11]

На жаль, емпіричні перевірки часто не підтверджували дієвість концепції β -конвергенції. Наприклад, економісти Світового банку виявили, що темпи економічного зростання показують низьку кореляцію з початковим рівнем ВВП на душу населення. Дослідження проводилося на основі даних більш ніж 80 країн за період 1965-1989 рр. [12]. Схожі результати були отримані й іншими вченими, при цьому обрахунки здійснювалися на основі різних даних. [13] Певні науковці вказують на те, що отримана кореляція є методологічно дуже сумнівною після оцінки зв'язку показників регресійним аналізом. Проблемними пунктами стають високе значення t -статистики для Intercept, що говорить про наявність інших неврахованих чинників, а також при оцінці регіональних чи то динамічних чи одноперіодних панельних даних Євростату – низьке значення тесту автокореляції залишків Дарбіна-Уотсона.

Регресійний підхід, який переважно застосовується для вимірювання β -конвергенції, був розкритикований деякими економістами, зокрема М. Фрідменом [14] та Д. Куа [15]. Вони наголошували, що вищезгадана техніка обчислення може викликати відхилення в оцінюванні β -конвергенції. Для вирішення даної проблеми М. Фрідмен пропонує використати коефіцієнт варіації, оскільки він зможе надати об'єктивну оцінку і підкреслити існування β -конвергенції.

Саме з цього моменту дослідження починаються навколо нового показника економічної конвергенції, яка досліджується через варіацію і називається в науковій термінології δ -конвергенцією та γ -конвергенцією.

У той час як β -конвергенція фокусується на виявленні можливих процесів надолуження бідними регіонами багатих, δ -конвергенція та γ -конвергенція просто посилаються на скорочення нерівності між регіонами в часі. Ці два поняття, звичайно, тісно пов'язані між собою. Формально, сигма-та гама-конвергенція потрібні для підкреслення характеристик β -конвергенції. Однак не обов'язковою є наявність β -конвергенції, щоб оцінювати часові тренди розвитку процесу зближення або розбігу регіонів за економічним добробутом через тест сигма- та гама-конверсії. Цей тест може робитись і для тих регіональних моделей, які не виявляють ознак β -конвергенції.

Результати

Для демонстрації двовимірної системи координат з розкидом регіонів, методично віднесених до того чи іншого економічного та технологічного типу, ми наведемо в якості

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

прикладу окремо побудовані дві інтегровані моделі оцінки абсолютної конвергенції регіонів ЄС та регіонів України (за принципом адміністративно-територіального поділу NUTS 2). Статистичні дані за 2013 та 2014 р. для обчислення приросту ВРП та ВРП на особу були взяті для 280 регіонів країн ЄС та 25 регіонів України з Євростату та Державної служби статистики України.

В першій моделі дані для України взяті за офіційним курсом грн./євро для ВРП на особу та темпу приросту ВРП без врахування зміни валютного курсу.

В другій моделі дані для України взяті як для ВРП на особу, так і для темпу приросту ВРП за офіційним курсом грн./євро.

Додатково нами робився аналіз окремо для регіонів ЄС та України.

Результати першої представленої моделі для 2014 р. в Scatterplot-аналізі показали дуже гарну картину з приростом ВРП, коли начебто всі українські регіони, крім Луганської та Донецької областей входять в зону IV квадранту, що вказує на те, що вони в системі євроінтеграційного простору можуть визначатися як низькорозвинуті регіони, зорієнтовані на ефективність. (Див. рис. 2) Результат кореляції вказує на наявність абсолютної конвергенції як процесу (коефіцієнт Пірсона $-0,204^{**}$, зв'язок значущий на рівні значущості 0,01). (Див. рис.3)

Проте цей результат зовсім не відповідає дійсним характеристикам, які визначають українські регіони в сучасному глобальному та зокрема євроінтеграційному просторі.

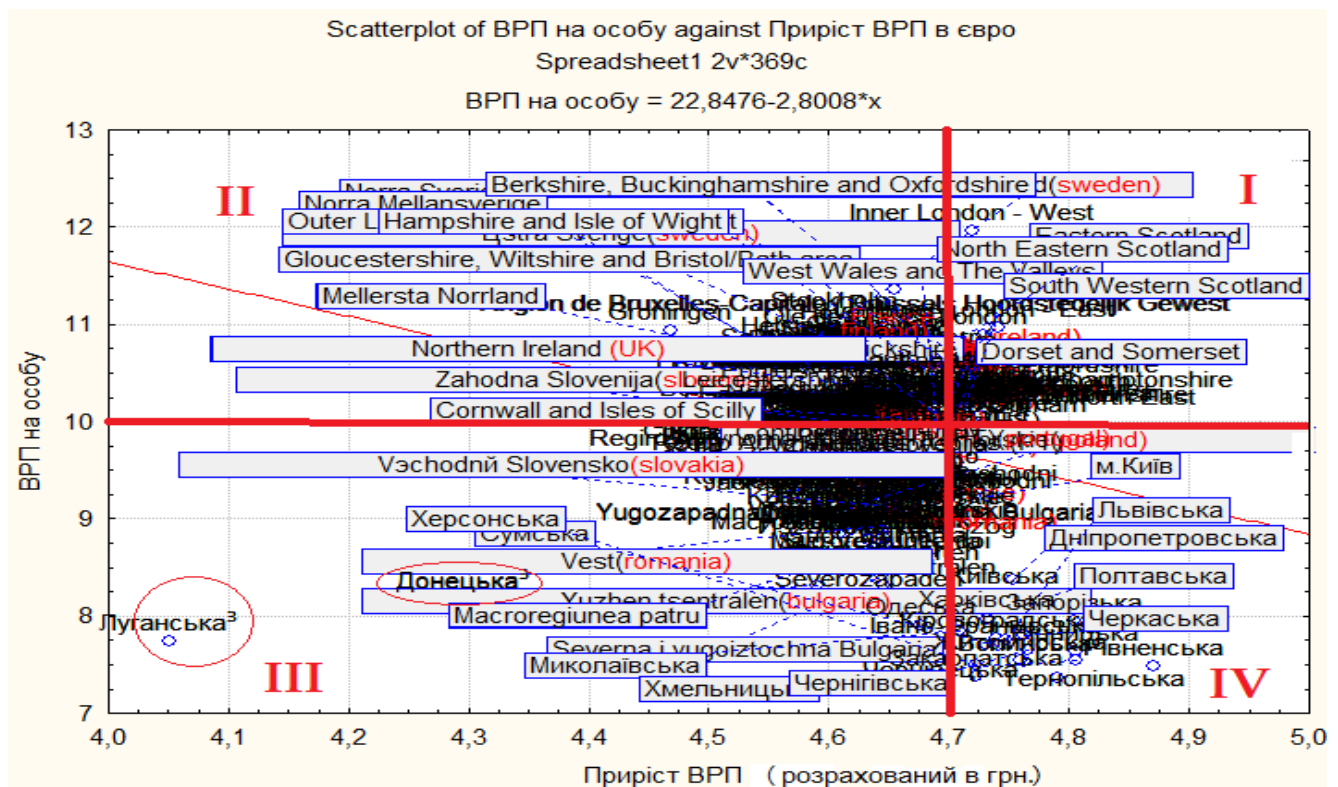

Рис.2. Емпіричне відображення типології регіонів в моделі, що інтегрує регіони ЄС та України за NUTS 2 (без врахування валютного курсу української гривни до євро при обчисленні темпів приросту ВРП українських регіонів).

Correlations

		Логарифм приросту ВРП в грн	Логарифм ВРП на особу
Логарифм приросту ВРП в грн	Pearson Correlation	1	-,204**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	305	305
Логарифм ВРП на особу	Pearson Correlation	-,204**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	305	305

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Рис.3. Оцінка економічної конвергенції в моделі, що інтегрує регіони ЄС та України (без врахування валютного курсу української гривни до євро при обчисленні темпів приросту ВРП українських регіонів).

Слід зазначити, що результати проведеного нами раніше аналогічного аналізу для 2011-2013 рр. показували, що українські регіони не виявляли конвергенцію з регіонами ЄС як процес, а характеризувалися досягненням свого власного стаціонарного стану, маючи доволі низькі темпи економічного зростання в умовах відносно стабільного валютного курсу і знаходилися фактично в пограничній зоні III-IV квадрантів. Українські регіони швидше описувалися умовами периферії доінтеграційного періоду з ЄС.

Результати другої побудованої моделі, що інтегрує регіони ЄС та України і враховує зміну валютного курсу в 2014 р., виявилися діаметрально протилежними. Значущий прямий кореляційний зв'язок між логарифмованим ВРП на особу та логарифмованим значенням приросту ВРП (коефіцієнт Пірсона +0,559**, значущий на рівні значущості 0,01) вказує на процес дивергенції та наявність двох стаціонарних станів для регіонів ЄС II квадранту та для всіх регіонів України III квадранту (Див. рис. 4, рис.5).

Своєю чергою, існує суттєва відстань між м. Києвом, Луганською і Донецькою областями за темпом приросту ВРП, а також значна відстань у рівнях розвитку областей України з м. Києвом. Отже, всі регіони України чітко потрапляють в III квадрант і можуть визначатися характеристиками економічної периферії в глобальному просторі, зорієнтованою на свою факторозабезпеченість. (Див. рис. 4). Додатково місто Київ досить добре описує імпортоорієнтований квазіцентр в українській доінтеграційній економіці, що представлений третинним сектором зі значними доцентровими фінансовими потоками.

Якщо говорити про регіональний розвиток ЄС, то чітко можна бачити великий спектр тих індустриально розвинутих та заможних регіонів, що потрапили в зону стаціонарного стану (II квадрант). Регіони Східної Європи, передусім, Румунії, Болгарії, Хорватії та певну частину регіонів Польщі можна ідентифікувати як поки що менш розвинуті регіони-центри, зорієнтовані на ефективність (IV квадрант). Значна кількість регіонів Великобританії, а також окремі регіони Ірландії та Швеції виявляють ознаки інноваційних центрів, розвиток яких швидше за все відповідає умовам реалізації моделі ендогенного економічного зростання Пола Ромера. Ці регіони відносяться до I квадранту.

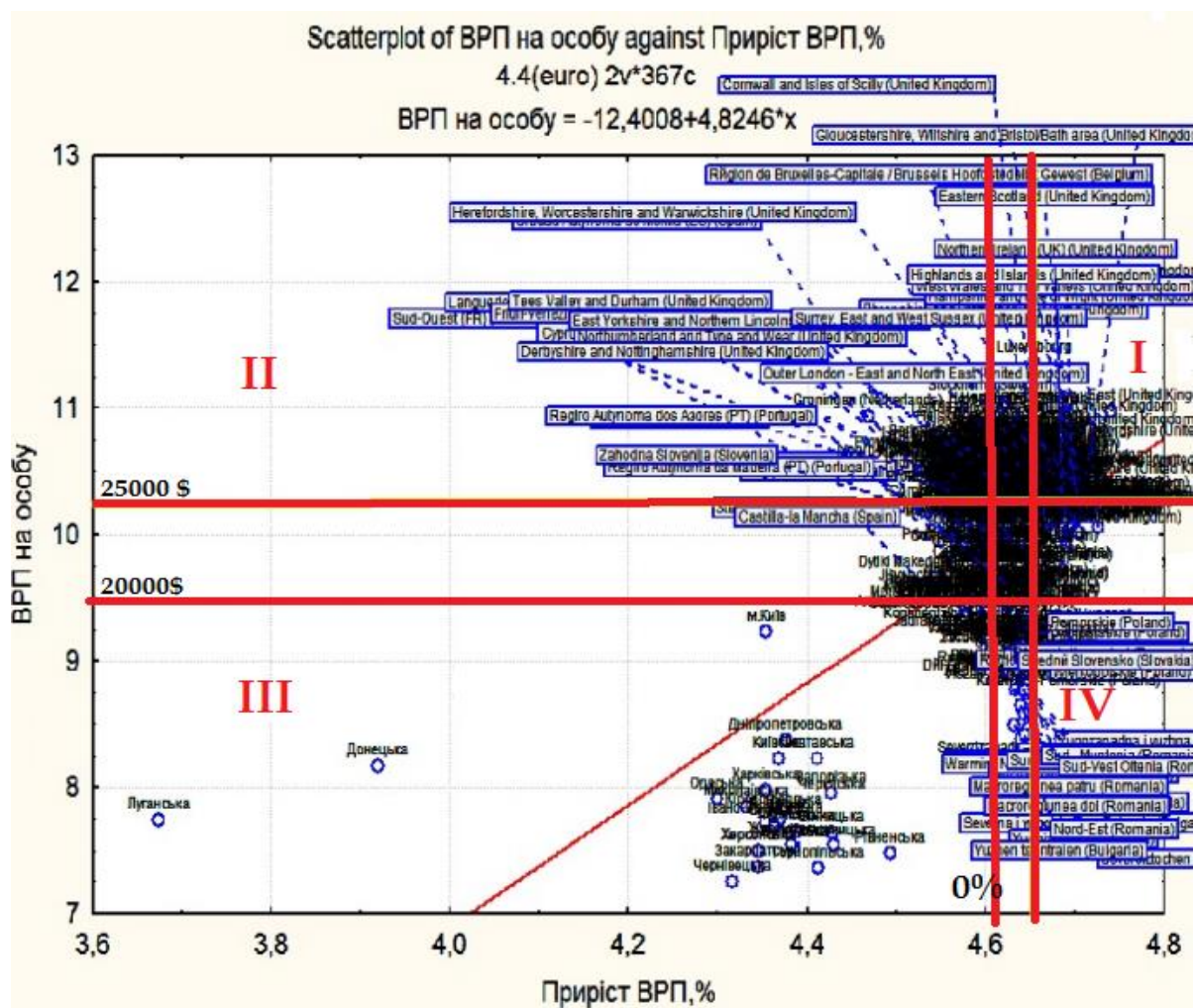

Рис.4. Емпіричне відображення типології регіонів в моделі, що інтегрує регіони ЄС та України за NUTS 2 (з врахуванням валютного курсу української гривни до євро при обчисленні темпів приросту ВРП українських регіонів).

Correlations

		Логарифм ВРП на особу	Логарифм приросту ВРП
Логарифм ВРП на особу	Pearson Correlation	1	,559**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	305	305
Логарифм приросту ВРП	Pearson Correlation	,559**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	305	305

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Рис.5. Оцінка економічної конвергенції в моделі, що інтегрує регіони ЄС та України (з врахуванням валютного курсу української гривни до євро при обчисленні темпів приросту ВРП українських регіонів).

Виконання Україною Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі з ЄС, особливо в частині статті 145 «Рух капіталу» в контексті пришвидшення лібералізації інвестиційних процесів в реальному секторі, дозволить вирішити гостру проблему знецінення національної валюти та інфляційних процесів, яка є відображенням домінуючої олігополії в первинному та вторинному секторах, існуючої викривленої структури капіталу та примітивної сучасної системи капіталізації української економіки, а також неефективних технологій промислового виробництва, заснованих на пострадянському «специфічному факторі». Слід очікувати в цьому контексті перехід українських регіонів з затяжної периферії III квадранту в IV квадрант економік, зорієнтованих на ефективність.

Список літературних джерел

1. Solow, R. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics*, No. 70, Vol.1: 65-94.
2. Dan Ben-David, Michael B. Loewy (2003). Trade and the Neoclassical Growth Model, *Journal of Economic Integration*, 18, 1-16, March 2003.
3. Polpat Kotrajaras (2010). Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Comparative Study among East Asian Countries, *Applied Economics Journal* 17 (2): 12-26
4. Robert E. Baldwin (2002). *Openness and Growth: What's the Empirical Relationship?* In: Challenges to Globalization: Analyzing the Economics, edited by Robert E. Baldwin and L. Alan Winters, the National Bureau of Economic Research, University of Chicago Press, 2004.
5. Viner, J. *The Customs Union Issue*, New York: Carnegie Endowment for International Peace, 1950.
6. Romer, P. M. (1994). The Origins of Endogenous Growth, *The Journal of Economic Perspectives* 8(1): 3
7. Baumol, W. J. (1986). Productivity growth, convergence and welfare: what the longrun data show, *American Economic Review*, 76 (5): 1072-1085.
8. Barro J. Robert, Sala-i-Martin Xavier (1992). Convergence, *The Journal of Political Economy*, Vol. 100, No. 2.
9. Barro J. Robert, Sala-i-Martin Xavier (1995). Technological Difusion, Convergence and Growth, NBER Working paper No. 5151.
10. Cuadrado-Roura, J. (2001). Regional Convergence in the European Union. From Hypothesis to the Actual Trends, *Annals of Regional Science*, No.35: 333-356.
11. López-Bazo, E. (2003). *Growth and Convergence Across Economies. The Experience of the European Regions*, in Fingleton, B., Eraydin, A. and Paci, R. (eds.) *Regional Economic Growth, SMEs and the Wider Europe*, Aldershot et al., Ashgate, 49-74.
12. Barbone L. and J. Zalduendo (1996). *EU Accession and Economic Growth: The Challenge for Central and Eastern European Countries*, Washington, D.C.: Central Europe Department, The World Bank, mimeo, 1996, 44 p.
13. Barro R.J. (1991) Economic Growth in a Cross Section of Countries, *Quarterly Journal of Economics*., No.106/2: 407-443.
14. Friedman M.J. (1992). Do old fallacies ever die? *Journal of Economic Literature*, No. 30: 2129-2132.
15. Quah D. (1993). Galton's fallacy and test of the convergence hypothesis, *The Scandinavian Journal of Economics*, No. 95: 427-443.